

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ СФОРМОВАНOSTІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 7-9 КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Горошкін І.О.

Україна, м. Київ, Інститут педагогіки НАПН України

У сучасному глобалізованому світі перед закладами загальної середньої освіти поставлено надважливе завдання – підготувати учнів до комунікації та взаємодії з представниками інших культур. Робота вчителів іноземних мов спрямована на формування в здобувачів освіти міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності, яку ми на основі узагальнення кількох тлумачень визначаємо як інтегровану характеристику особистості учня, що передбачає оволодіння ним досвідом іншомовного спілкування в усній та письмовій формах (у межах вимог чинної програми), засвоєння культурних цінностей народу, мову якого опановує; особистісний ресурс, що визначає здатність людини ефективно реалізовувати себе в умовах міжкультурної комунікації. Невід’ємним складником процесу формування означеної компетентності є оцінювання, що значною мірою впливає на якість освітнього процесу.

Традиційно вважалося що головна мета оцінювання - це контроль навчального процесу, який допомагає перевірити, чи досягли учні означених цілей. Однак у сучасних умовах оцінювання має більше функцій, оцінка стає інструментом для встановлення рівня досягнень здобувача освіти, визначення тих успіхів і труднощів, з якими довелось стикнутися, а також надає інформацію для планування подальшої роботи в класі. Зазначимо, що контроль не завжди потребує оцінювання, іноді можна обмежитися констатуванням факту виконання справи чи завдання.

Останнім часом роль та функції оцінювання значно змінилися. Традиційна практика оцінювання, яка орієнтувалася на знання та мотивацію, виявилася неприйнятною в умовах компетентнісного навчання. Сьогодні ми оцінюємо рівні сформованості компетентності учнів, їхню здатність вирішувати завдання, а також інтелектуальний потенціал, ціннісне ставлення та комунікативний досвід.

Нові підходи до оцінювання спрямовані на те, щоб оцінка стала інструментом розвитку особистості, а не нагородою або покаранням. Оцінка надає відомості про прогрес здобувачів освіти та виконує різноманітні функції, такі як інформаційна, мотиваційна, формувальна, розвивальна та виховна для учнів, а для вчителів - діагностувальна, інформаційна, аналітична, контрольна, прогностична та коригувальна. Наприклад, інформаційна функція оцінювання забезпечує учасників освітнього процесу інформацією про рівень сформованості певних компетентностей учнів. Ураховуючи різні функції оцінювання, важливо забезпечувати взаємодію між учнями та вчителями, яка буде сприяти якісному навчанню та розвитку особистості.

Загальновідомо, що оцінювання результатів навчання передбачає використання чітких показників, які відповідають певним критеріям та рівням. Важливо, щоб процедура оцінювання була максимально коректною та об'єктивною. Оцінка не повинна стосуватися самого учня, а лише його досягнень.

Згідно з положеннями Закону України «Про освіту», результатами навчання є знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності та інші особисті якості, які можна визначити, спланувати, оцінити та виміряти, і які учень здатен продемонструвати після закінчення освітньої програми або окремих її компонентів. [1]. У стратегічному документі «Нова українська школа» [2] зазначено, що при запровадженні компетентнісного підходу до навчання учнів буде створена нова система вимірювання й оцінювання результатів навчання, яка буде базуватися на визначених компетенціях. Зокрема,

основними напрямками розвитку учнів будуть вміння читати, вміння висловлювати свої думки, критичне мислення, захист своєї позиції, ініціативність, здатність розв'язувати проблеми, аналізувати ризики, приймати відповідальність за власні рішення, розвивати емоційний інтелект, працювати в команді та проявляти творчість.

У Державному стандарті базової середньої освіти [3] визначено вимоги до результатів навчання, які базуються на компетентнісному підході. На основі цього підходу, учні повинні розвивати наскрізні уміння, такі як читання з розумінням, висловлення власної думки усно та письмово, критичне й системне мислення, логічне обґрунтування позиції, творчість, ініціативність, конструктивне керування емоціями, оцінювання ризиків та ухвалення рішень. Ці вимоги допомагають формувати необхідні компетентності, які є важливими для успішного життя та професійного розвитку учнів. У Держстандарті визначено:

1) компетентнісний потенціал мовно-літературної освітньої галузі, що передбачає формування вмінь і системи ставлень засобами знань про інформацію, комунікацію, текст і мовні засоби;

2) вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти в мовно-літературній освітній галузі [3];

Обов'язкові результати навчання в Держстандарті згруповано так:

1. Сприйняття усної інформації та письмових текстів іноземною мовою в умовах безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування.

2. Взаємодія з іншими особами усно, письмово та в режимі реального часу засобами іноземної мови.

3. Надання інформації, висловлювання думок, почуттів та ставлення іноземною мовою [3].

Конкретні результати, які має отримати учень в процесі навчання іноземних мов, визначає модельна програма, що і є орієнтиром для оцінювання.

Результати включають предметні знання та вміння, метапредметні навички та особистісний розвиток. Оцінювання учнів повинно базуватись на цій модельній програмі.

У модельній програмі з іноземних мов В. Редька та інших вказано, що оцінювання навчальних досягнень учнів повинно базуватися на їхніх уміннях, що відповідають кожній компетентності. Для опису умінь використовуються певні характеристики, або дескриптори. [4]

Оскільки в Державному стандарті базової середньої освіти результати навчання іноземних мов згруповано за 3 групами, у програмі загальні очікувані результати теж диференційовано на три групи:

1. Комунікативна компетенція, складниками якої є репродуктивні та інтеракційні, продуктивні вміння.
2. Очікувана соціолінгвістична відповідність.
3. Лінгвістична компетенція.

Модельна програма є основним документом, який визначає результати навчання учнів за кожною компетентністю. Проміжні результати визначають учителі самостійно, з орієнтацією на кінцевий результат, який детально описано в програмі.

Методичні рекомендації МОН щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 7-9 класів, які відповідають Державному стандарту базової середньої освіти, рекомендують вимірювати результати навчальної діяльності учнів за чотирма видами мовленнєвої діяльності: аудіюванням, говорінням, читанням та письмом, тобто рекомендовано оцінювати рівні різних видів мовленнєвої діяльності учнів, користуючись рекомендаціями чинної модельної програми. Для оцінювання рівнів сформованості міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності учнів 7-9 класів гімназій потрібно розробити чіткі критерії, враховуючи вимоги педагогічної науки та компетентнісного підходу. З огляду на структуру компетентності ми пропонуємо виокремити

чотири критерії для оцінювання міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності учнів гімназії. Схарактеризуємо їх докладніше:

Ціннісний - ставлення учнів і учениць до навчання іноземної мови, до себе та інших суб'єктів освітнього процесу, прагнення до оволодіння іноземною мовою, сталий інтерес до предмета, здатність до керування власним емоційним станом, до саморегуляції, саморозвитку й самоосвіти.

Пізнавальний – усвідомлення ролі знань як інструменту міжкультурної іншомовної комунікації, засвоєна система вироблених і засвоєних у процесі мовленнєвої діяльності граматичних правил, словниковий запас, здатність до використання довідкових і лексикографічних джерел, у тому числі електронних.

Діяльнісний – здатність до різноманітних видів навчальної діяльності репродуктивної (наслідування, виконання певних дій за зразком, інструкцією, планом; пошук відповідності, зіставлення, поєднання, доповнення, наслідування), репродуктивно-продуктивної (опрацювання й систематизація інформації, переказування її, аналізування, спостереження, володіння іншомовною лексикою), продуктивної (конструктивна взаємодія задля досягнення певного результату, критичне оцінювання й використання засвоєного, вміння формулювати проблеми, шукати розв'язання їх).

Рефлексійний – здатність об'єктивно аналізувати власну навчальну діяльність, а також діяльність інших осіб, визначати способи вдосконалення результатів, оцінювати ризики й наслідки власних дій.

На нашу думку, означені критерії оцінювання допоможуть визначити рівень сформованості міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності учнів 7-9 класів гімназій з урахуванням вимог компетентнісного підходу, нового Державного стандарту базової середньої освіти та модельної програми з іноземної мови. Ці критерії є рекомендаційними і дають змогу оцінити не лише знання, вміння та навички, а й особистісні складники міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності учнів. Остаточне рішення про оцінювання залишається за вчителем.

Література:

1. Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи : МОН України. Київ, 2016. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>.
4. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти / Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М. *Рекомендовано МОН України* (від 12.07.2021 наказ № 795). Київ : МОН України, 2021. 42 с.
5. Горошкін І. О. Оцінювання міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності учнів гімназії у компетентнісному вимірі. Вісник Глухівського НПУ ім. О. Довженка. Педагогічні науки, 3 (2) (50), 2022. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, с. 157-163